

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО»

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ
В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ»
(відповідно до вимог ECTS)**

для студентів IV курсу

Харків
«Право»
2012

**ББК 67.9(4УКР)
Н 15**

У к л а д а ч і: **О. Г. Фролова,
Л. П. Коваленко**

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 3 від 06.06.2011 р.)*

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних і семінарських занять з навчальної дисципліни «Основи управління в органах внутрішніх справ» (відповідно до вимог ECTS) для студентів IV курсу / уклад. : **О. Г. Фролова, Л. П. Коваленко.** – Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого», 2012. – 64 с.

ББК 67.9(4УКР)

© Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», 2012
© «Право», 2012

ВСТУП

Становлення і зміцнення України як суверенної та правової держави потребує подальшого розвитку й удосконалення управління в усіх сферах діяльності й на всіх рівнях державного і недержавного управління, освоювання й опанування сучасного зарубіжного та вітчизняного досвіду в цій сфері й поєднання його із сучасними досягненнями науки і практики з метою інтенсифікації державного будівництва. Висококваліфіковане, раціонально збалансоване та ефективно організоване управління у зовнішній та внутрішній політиці держави, системі державного господарювання в цілому та в окремих видах і галузях науки та практики, зокрема й у правоохоронній діяльності, організації боротьби зі злочинністю і профілактиці правопорушень, виступає сьогодні надійною запорукою успіху, прогресу, законності та правопорядку. Підвищення ролі управління в правоохоронних органах та актуалізація проблем його удосконалення сьогодні загострюються ускладненням сучасного стану злочинності. Боротьба зі злочинністю та подальше укріплення законності і правопорядку залишаються в нашій державі найактуальнішими проблемами, що стоять перед правоохоронними органами й, насамперед, перед органами внутрішніх справ (далі – ОВС).

Особливістю управління в ОВС на сучасному етапі розвитку суспільства є не тільки підвищення ролі управління, а й необхідність працювати у цій сфері по-новому, досягаючи вирішення ускладнених управлінських завдань не за рахунок збільшення постійних матеріальних вкладень і розширення управлінського персоналу, а шляхом інтенсифікації діяльності існуючих та розробки новітніх систем управління в ОВС, а також підвищення ефективності управлінської праці. Все це викликало необхідність підготовки нового покоління юристів – фахівців у галузі управління, зокрема управління в ОВС, які зміogli б здійснювати ефективне управління на базі сучасних досягнень науки і практики.

Дисципліна “Основи управління в органах внутрішніх справ” входить до складу нормативних навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки, які визначають

зміст і організацію навчального процесу студентів спеціальності 7.060100 “Правознавство” професійного напрямку підготовки спеціалістів 0601 “Право”. Ця важлива сучасна професійно орієнтована нормативна навчальна дисципліна, що є підгалуззю адміністративного права, тісно пов’язана, в першу чергу, з такими дисциплінами і галузями права, як “Державне і муніципальне управління”, “Управління персоналом”, “Державна служба в Україні: теорія та організація”, “Організаційно-правові засади державного управління”, “Основи науки управління”, “Соціальне управління”, “Управління організаціями”, “Наукова організація управління та праці”, “Адміністративний менеджмент”, “Корпоративне управління”, “Теорія управління” тощо, а також практично з усіма іншими правовими навчальними дисциплінами.

Враховуючи підгалузевий характер даної дисципліни відносно адміністративного права як фундаментальної навчальної дисципліни, головною метою “Основ управління в органах внутрішніх справ” є надання студентам знань, що стосуються правового забезпечення реалізації прав, свобод та інтересів громадян у відносинах з органами внутрішніх справ (їх представниками), порядку здійснення державного управління у сфері внутрішніх справ, його форм і методів – тобто комплексу знань з управлінської діяльності в системі ОВС України.

Предметом навчального курсу “Основи управління в органах внутрішніх справ” є сукупність суспільних відносин, що формуються в процесі: 1) державного управління у сфері внутрішніх справ і реалізації повноважень, делегованих державою, ОВС, а також громадським організаціям, деяким іншим державним і недержавним інституціям в питаннях забезпечення громадської безпеки і громадського порядку; 2) діяльності ОВС та їх посадових осіб щодо забезпечення реалізації та захисту в адміністративному порядку прав і свобод громадян, надання їм, а також юридичним особам різноманітних адміністративних (управлінських) послуг згідно зі специфікою діяльності органів внутрішніх справ та відповідно до чинного законодавства; 3) внутрішньої організації та діяльності апаратів усіх рівнів і

видів ОВС, а також у зв'язку з порядком проходженням служби в органах внутрішніх справ; 4) застосування заходів адміністративного примусу щодо фізичних і юридичних осіб, включаючи адміністративну відповідальність.

Опанування дисципліни відбувається у формі лекцій, практичних (семінарських) занять, індивідуальних і групових консультацій для студентів, виконання ними самостійних завдань, а також їх участі в науково-дослідницькій роботі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

- знати предмет, основні завдання, мету і систему курсу “Основи управління в ОВС”, його зв'язок з навчальними дисциплінами “Адміністративне право”, “Державне управління”; загальну характеристику сфери внутрішніх справ як об'єкта управління; систему та структуру МВС України й організаційно-правові засади його діяльності; основні проблеми науки управління в органах внутрішніх справ; об'єкти й суб'єкти управління в ОВС; загальні теоретичні основи управління в ОВС; основи адміністративної та адміністративно-юрисдикційної діяльності ОВС; адміністративно-правовий статус працівників ОВС та основи управління персоналом;

- вміти використовувати отримані знання в практичній діяльності ОВС; вільно орієнтуватися в системі організаційно-правових засад цієї діяльності; аналізувати й коментувати відповідні нормативні положення; користуватися сучасною науковою і спеціальною літературою, а також електронними юридичними базами даних, іншими інформаційними джерелами за темами курсу.

Враховуючи численність нормативно-правових актів, якими регламентуються відносини у сфері внутрішніх справ, зокрема й управління в ОВС, студентам пропонується при оволодінні навчальною дисципліною “Основи управління в ОВС” здійснювати пошук необхідних нормативно-правових актів на Інтернет-сайтах не тільки Верховної Ради, але й Міністерства внутрішніх справ України.

Даний спецкурс, як і материнська галузь права – адміні-

стративне право, є достатньо складним у вивченні, оскільки базується на великому обсязі нормативно-правового матеріалу – від чинного законодавства до відомчих нормативно-правових актів у цій сфері – та значній його динаміці у часі й у просторі – в масштабах як держави в цілому, так і її конкретних регіонів. Окремі положення даного спецкурсу (наприклад, організаційно-правові підстави та засади використання вогнепальної зброї чи заборони її застосування тощо) студенти повинні знати строго напам'ять. Окрім поглибленого оволодіння відповідним нормативно-правовим матеріалом, даний спецкурс вимагає й вироблення у студентів упродовж навчального процесу необхідних практичних навичок застосування отриманих теоретичних знань для розв'язання певних проблем та вирішення типових практичних завдань і ситуацій, які можуть виникати і виникають у процесі управління в ОВС та їх оперативно-службовій діяльності, у тому числі й уміння складати адміністративно-процесуальні документи. Все це в сукупності з поглибленою теоретичною підготовкою сприяє формуванню висококваліфікованих фахівців у сфері управління в ОВС.

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою Національного університету
“Юридична академія України імені Ярослава
Мудрого” (протокол № 9 від 20.04.2007 р.)

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ”

Розділ I. Сфера внутрішніх справ як об’єкт управління. предмет, основні завдання, мета і система курсу

Поняття сфери внутрішніх справ як об’єкта управління і сукупності суспільних відносин, їх нормативно-правове регулювання. Предмет курсу “Основи управління в органах внутрішніх справ (ОВС)” та основні види суспільних відносин, що його складають, їх характеристика. Основні завдання управління в органах внутрішніх справ, функції та права МВС України по їх реалізації, а також основні завдання, головна мета і система курсу “Основи управління в ОВС”.

Розділ II. Система та структура міністерства внутрішніх справ (МВС) України, організаційно-правові засади його діяльності

***МВС України як система та його правове положення.
Структура МВС України, основні види управління в ОВС***

Загальнонаукове визначення системи та її ознак і особливостей. МВС України як система та її характерні ознаки. Положення про Міністерство внутрішніх справ України та його зміст. Організаційна структура МВС України та її багаторівневий і багатовимірний характер. Вертикально-горизонтальна (спрощена) модель структури МВС України. Центральний апарат Міністерства внутрішніх справ України, його структура та основні структурні елементи. Основні види управління в ОВС, їх характеристика й організаційно-правові основи діяльності.

Міліція та основні види її діяльності

Законодавче визначення поняття міліції в Україні та організаційно-правові основи її діяльності. Основні функції та види діяльності міліції. Адміністративна діяльність, її зміст і значення. Профілактична діяльність та її характеристика. Оперативно-розшукова та кримінально-процесуальна види діяльності та їх нормативно-правове регулювання. Основні види підрозділів міліції. Кримінальна міліція та основні види її діяльності. Міліція громадської безпеки та основні види її діяльності. Дозвільна система та її функції. Місцева міліція та основні види її діяльності. Транспортна міліція та її функції. Державна автомобільна інспекція та її функції. Міліція охорони та її функції. Судова міліція та її функції. Спеціальна міліція та її функції. Основні права та обов'язки міліції.

Внутрішні війська та громадські формування з охорони громадського порядку й державного кордону

Призначення та організаційно-правові основи діяльності внутрішніх військ та їх структура. Основні завдання внутрішніх військ. Права військовослужбовців внутрішніх військ. Призначення та організаційно-правові основи діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку й державного кордону. Основні завдання, права й обов'язки громадських формувань з охорони громадського порядку й державного кордону.

Розділ III. Адміністративно-правовий статус працівників ОВС та основи управління персоналом

Адміністративно-правовий статус працівників ОВС як різновид статусу державних службовців, його поняття й особливості. Загальні і спеціальні організаційно-правові засади сучасного адміністративно-правового статусу працівників ОВС, їх соціального, грошового, пенсійного та інших видів забезпечення. Поняття персоналу ОВС. Система управління персона-

лом та її основні елементи. Відкрита та закрита кадрова політика. Закритий характер політики роботи з персоналом ОВС.

Порядок проходження служби в ОВС та його організаційно-правові основи. Підбір кадрів і попереднє вивчення кандидата на службу в ОВС, прийом на службу, просування по службі, присвоєння спеціальних звань, умови проходження служби, атестація осіб середнього, старшого і вищого начальницького складу, припинення служби. Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ та його значення для укріплення дисципліни і законності серед осіб рядового й начальницького складу та вільнонайманого персоналу ОВС, види заохочень та дисциплінарних стягнень, їх оскарження.

Розділ IV. Загальні теоретичні основи управління в органах внутрішніх справ

Загальний підхід до визначення сутності управління. Управління в ОВС як вид державного управління та його поняття

Основні позиції загального підходу до визначення сутності управління. Основні елементи управлінської системи та їх характеристика. Загальна схема процесу управління. Основні види управління. Характерні ознаки державного управління, як виду соціального управління, та види державного управління. Управління в ОВС як вид державного управління та його поняття.

Основні елементи управління в ОВС та його понятійний апарат

Визначення основних елементів управління в ОВС. Об'єкти управління в ОВС, їх поняття та види. Суб'єкти управління в ОВС, їх поняття та види. Управлінський вплив і зворотній зв'язок суб'єкта з об'єктом управління та його значення. Цілепокладання й “дерево цілей” в управлінні в ОВС. Поняття функцій управління в ОВС та їх класифікація. Цільові та

організаційні функції управління в ОВС. Надзор і контроль як загальні функції управління в ОВС.

Основні принципи та новітня методологія управління в ОВС

Поняття принципів управління в ОВС та їх класифікація. Принципи соціальної спрямованості управлінської діяльності, законності, об'єктивності, комплексності, системності, гласності, поєднання колегіальності та єдиноначальності тощо. Поняття методів управління в ОВС та їх основні види. Наука управління в ОВС та її зв'язок з іншими науками. Загальне поняття методології та її основних рівнів. Поняття методології управління в ОВС та науки управління в ОВС. Новітня методологія управління в ОВС та її особливості. Основні класи методів, що застосовуються в новітній методології управління в ОВС. Загальнонаукові та спеціальнонаукові методи, їх класифікація та значення в управлінні в ОВС.

Розділ V. Основи адміністративної діяльності ОВС.

Адміністративний примус і адміністративна відповідальність у діяльності ОВС

Поняття, принципи, основні об'єкти та види адміністративної діяльності ОВС

Поняття, ознаки та зміст адміністративної діяльності органів внутрішніх справ (ОВС). Відмінність адміністративної діяльності від кримінально-процесуальної, оперативно-розшукової та інших видів діяльності ОВС. Принципи адміністративної діяльності органів внутрішніх справ. Об'єкти адміністративної діяльності ОВС у сфері внутрішніх справ. Поняття громадського порядку, безпеки особистості та громадської безпеки, як основних об'єктів адміністративної діяльності ОВС. Види адміністративної діяльності ОВС. Внутрішня (в середині міліцейського апарату) адміністративна діяльність ОВС. Зовнішня адміністративна діяльність ОВС. Основні види зовнішньої

адміністративної діяльності міліції: 1) охорона громадського порядку; 2) реалізація дозвільної системи; 3) забезпечення діяльності спеціальних установ міліції; 4) забезпечення паспортно-реєстраційного режиму, міграційної роботи й перебування в державі іноземців та осіб без громадянства; 5) контроль за безпекою дорожнього руху транспорту й пішоходів; 6) забезпечення охорони об'єктів державної та інших форм власності (промислового та іншого призначення, а також квартир, будинків громадян тощо) на підставі договорів, їх зміст та організаційно-правові основи. Форми адміністративної діяльності міліції (організаційні та правові).

***Акти управління в адміністративній діяльності ОВС
як правова форма їх виконавчо-розпорядчої діяльності.
Основні види актів управління в адміністративній
діяльності ОВС та їх загальна характеристика***

Поняття, характерні риси, ознаки і значення актів управління в адміністративній діяльності ОВС. Типові класифікації актів управління в адміністративній діяльності ОВС на види за сферою застосування, юридичними властивостями та формою. Внутрішньоорганізаційні та зовнішні акти управління в адміністративній діяльності ОВС. Індивідуальні та нормативні акти управління в адміністративній діяльності ОВС. Юрисдикційний характер актів про застосування санкцій правових норм (на прикладі постанов про накладання адміністративних стягнень). Накази, інструкції (настанови), плани оперативно-службової діяльності, постанови, розпорядження, дозволи (ліцензії) та приписи як різновиди актів управління в адміністративній діяльності ОВС, їх характеристика, види та значення. Вказівки, розпорядження, вимоги та дозволи як самостійні акти управління в адміністративній діяльності ОВС, їх характеристика, види та значення. Письмові та усні форми актів управління в адміністративній діяльності ОВС.

Поняття та основні види методів адміністративної діяльності ОВС. Адміністративний примус та адміністративна відповідальність у діяльності ОВС

Поняття методів адміністративної діяльності ОВС. Методи переконання та примусу, як основні методи адміністративної діяльності ОВС. Економічні методи управління в органах внутрішніх справ. Методи субординації та координації в адміністративній діяльності ОВС. Характерні ознаки адміністративних методів управління в ОВС. Адміністративний примус як різновид державного примусу і один з основних методів адміністративної діяльності ОВС. Основні види груп заходів адміністративного примусу: адміністративно-попереджувальні заходи; заходи адміністративного припинення та адміністративні стягнення, їх поняття, характеристика й правові підстави до застосування. Правові підстави й організаційно-правові основи застосування працівниками ОВС фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї. Відповідальність співробітників ОВС за неправомірне застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї. Адміністративна відповідальність в діяльності ОВС.

Розділ VI. Основи адміністративно-юрисдикційної діяльності ОВС. Адміністративні провадження у справах про адміністративні правопорушення. Інші види адміністративних проваджень у діяльності ОВС

Основи адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ. Адміністративні провадження у справах про адміністративні правопорушення

Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ (ОВС) як частина адміністративної діяльності ОВС. Поняття адміністративної юрисдикції та її особливості в органах внутрішніх справ. Органи внутрішніх справ (міліція), як органи, що уповноважені розглядати справи про адміністра-

тивні правопорушення. Справи про адміністративні правопорушення, які підвідомчі розгляду ОВС. Кваліфікація справ про адміністративні правопорушення, що підвідомчі для розгляду ОВС. Загальна характеристика та юридичний аналіз адміністративних правопорушень, розгляд яких підвідомчий ОВС. Система та види суб'єктів, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, які підвідомчі органам внутрішніх справ. Статус посадових осіб ОВС, наділених в адміністративно-юрисдикційному процесі державно-владними повноваженнями. Правовий статус учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчі ОВС. Проведення по справах про адміністративні правопорушення, які підвідомчі органам внутрішніх справ. Загальна характеристика заходів забезпечення провадження по справах про адміністративні правопорушення, що застосовуються ОВС. Стадії і порядок провадження по справах про адміністративні правопорушення в ОВС. Забезпечення законності і дисципліни в адміністративно-юрисдикційній діяльності міліції. Складання процесуальних документів ОВС при провадженні по справах про адміністративні правопорушення (процесуальні форми адміністративно-юрисдикційної діяльності ОВС). Особливості процесуального оформлення співробітниками ОВС справ про адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління.

Інші види адміністративних проваджень у діяльності ОВС

Неюрисдикційні адміністративні провадження та їх види в діяльності ОВС: з підготовки й ухвалення нормативних правових актів; з підготовки й ухвалення індивідуальних правових актів; з укладання адміністративних договорів; з розгляду пропозицій і заяв громадян; реєстраційне і дозвільне; установче; з реалізації контрольно-наглядових повноважень; з діловодства тощо, та їх загальна характеристика.

**2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ,
ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

№ п/п	Тема	Усього годин	У тому числі		
			лекції	практичні (семінарські) заняття	самостійна робота
1	Сфера внутрішніх справ як об'єкт управління. Предмет, основні завдання, мета і система курсу "Основи управління в органах внутрішніх справ (ОВС)	4	2	1	1
2	Система та структура Міністерства внутрішніх справ (МВС) України, організаційно-правові засади його діяльності	4	2	1	1
3	Адміністративно-правовий статус працівників ОВС та основи управління персоналом	4	2	1	1
4	Загальні теоретичні основи управління в ОВС	4	2	1	1
5	Основи адміністративної діяльності ОВС. Адміністративний примус і адміністративна відповідальність у діяльності ОВС	8	4	2	2
6	Основи адміністративно-юрисдикційної діяльності ОВС. Адміністративні провадження у справах про адміністративні правопорушення та інші види адміністративних проваджень у діяльності ОВС	12	4	4	4
Разом		36	16	10	10

3. СПИСОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ: Указ Президента України від 06.04.2011 р. № 383/2011 // *Голос України*. – 2011. – 19 квіт. – № 71.

Про міліцію: Закон України від 20.12.90 р. // *Відом. Верхов. Ради України*. – 1991. – № 4. – Ст. 20 (з наступ. змін. та доповн.).

Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України від 22.02.2006 р. // *Там же*. – 2006. – № 29. – Ст. 245 (з наступ. змін. та доповн.).

Про загальну структуру і численність Міністерства внутрішніх справ України: Закон України від 10.01.2002 р. // *Там же*. – 2002. – № 16. – Ст. 115 (з наступ. змін. та доповн.).

Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України: Закон України від 26.03.92 р. // *Там же*. – 1992. – № 29. – Ст. 397 (з наступ. змін. та доповн.).

Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.92 р. // *Там же*. – 1992. – № 22. – Ст. 303 (з наступ. змін. та доповн.).

Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.93 р. // *Там же*. – 1993. – № 35. – Ст. 358 (з наступ. змін. та доповн.).

Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000 р. // *Там же*. – 2000. – № 40. – Ст. 338 (з наступ. змін. та доповн.).

Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994 р. // *Там же*. – 1994. – № 52. – Ст. 455 (з наступ. змін. та доповн.).

Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 р. // *Там же*. – 1994. – № 11. – Ст. 50 (з наступ. змін. та доповн.).

Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. // *Там же*. – 1993. – № 31. – Ст. 338 (з наступ. змін. та доповн.).

Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23.12.1993р. // *Там же*. – 1993. – № 11. – Ст. 51 (з наступ. змін. та доповн.).

Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 47. – Ст.256 (з наступ. змін. та доповн.).

Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. // Там же. – 1994. – № 3. – Ст. 48 (з наступ. змін. та доповн.).

Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму: Закон України від 28.11.2002 р. // Там же. – 2003. – № 1. – Ст. 2 (з наступ. змін. та доповн.).

Про застосування амністії в Україні: Закон України від 01.10.1996 р. // Там же. – 1996. – № 48. – Ст. 263 (з наступ. змін. та доповн.).

Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.02.1995 р. // Там же. – 1995. – № 10. – Ст. 60 (з наступ. змін. та доповн.).

Про затвердження Положення про дозвільну систему: постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 р. // Організаційно-правові основи управління в органах внутрішніх справ: законодавчі та інші нормативно-правові акти / уклад. О.Г. Фролова. – Х.: ФОП Лук'яненко, 2011. – С. 90-92.

Про затвердження Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ Української РСР: постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 р. // Там же. – С. 42-58.

Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку: постанова Ради Міністрів Української РСР від 27.02.1991 р. // Там же. – С. 85-89.

Організаційно-правові основи управління в органах внутрішніх справ: законодавчі та інші нормативно-правові акти / уклад. О.Г. Фролова. – Х.: ФОП Лук'яненко, 2011. – 108 с.

Адміністративна діяльність. Особлива частина: підруч. / за заг. ред. О. М. Бандурки. – Х.: Еспада, 2000. – 368 с.

Адміністративне право: підруч. / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богущкий та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. – Х.: Право, 2010. – С. 505-535.

Адміністративне право України. Академ. курс: підруч.: [у 2-х т. – Т. 2. Особлива частина] / гол. ред. кол.: В. Б. Авер'янов. – К.: Юрид. думка, 2005. – С. 347-365.

Бандурка О. М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України / О. М. Бандурка. – Х.: НУВС МВС України, 2004. – 780 с.

Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України: підруч. / О. М. Бандурка. – Х.: НУВС МВС України, 1998. – 477 с.

Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: [моногр.] / Ю. П. Битяк. – Х.: Право, 2005. – 304 с.

Калайанов Д. П. Административно-юрисдикционная деятельность органов внутренних дел Украины / Д. П. Калайанов. – Одесса: АО БАХВА, 2000. – 128 с.

Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: [моногр.] / А. Т. Комзюк. – Х.: НУВС, 2002. – 336 с.

Матюхіна Н. П. Сучасні проблеми управління персоналом органів внутрішніх справ / Н. П. Матюхіна. – Х.: НУВС, 2002. – 126 с.

Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ: підруч. / В. М. Плішкін; за ред. Ю.Ф. Кравченка. – К.: НАВСУ, 1999. – 702 с.

Фролова О. Г. Організаційно-правові основи управління в органах внутрішніх справ / О. Г. Фролова. – Х.: – ФОП Лук'яненко, 2011. – 108 с.

Фролова О. Г. Новітня методологія в управлінні в органах внутрішніх справ / О. Г. Фролова. – Донецьк: ДІВС МВС України, 2001. – 309 с.

Ярмакі Х. П. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні / Х. П. Ярмакі. – О.: Одес. юрид. ін-т ХНУВС МВС України, 2006. – 409 с.

4. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Сфера внутрішніх справ як об'єкт управління. Предмет, основні завдання, мета і система курсу

Семінарське заняття

П л а н

1. Сфера внутрішніх справ як об'єкт управління.
2. Предмет навчальної дисципліни “Основи управління в органах внутрішніх справ (ОВС)” та суспільні відносини, що його складають.
3. Основні завдання управління в органах внутрішніх справ та основні завдання курсу “Основи управління в ОВС”.
4. Головна мета й система курсу “Основи управління в ОВС”.

Список літератури за темою заняття

Бандурка О. М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України / О. М. Бандурка. – Х.: НУВС МВС України, 2004. – С. 75-87.

Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ: підруч. / В. М. Плішкін; за ред. Ю. Ф. Кравченка. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 1999. – С. 40-67.

Фролова О. Г. Новітня методологія в управлінні в органах внутрішніх справ: моногр. / О. Г. Фролова. – Донецьк: ДІВС МВС України, 2001. – С. 9-31.

Фролова О. Г. Сфера внутрішніх справ як об'єкт управління / О. Г. Фролова // Пробл. законності. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. – Вип. 97. – С. 69-76.

Тема 2. Система та структура МВС України, організаційно-правові засади його діяльності

Семинарське заняття

П л а н

1. МВС України як система та його правове положення.
2. Структура МВС України, основні види управління в ОВС.
3. Міліція та основні види її діяльності.
4. Внутрішні війська.
5. Громадські формування з охорони громадського порядку й державного кордону.

Список основних нормативно-правових актів та літератури за темою заняття

Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Указ Президента України від 06.04.2011 р. № 383/2011 // *Голос України*. – 2011. – 19 квіт. – № 71.

Про загальну структуру і чисельність Міністерства внутрішніх справ України: Закон України від 10.01.2002 р. // *Відом. Верхов. Ради України*. – 2002. – № 16. – Ст. 115 (з наст. змін. та доповн.).

Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 р. // *Відом. Верхов. Ради УРСР*. – 1991. – № 4. – Ст. 20 (з наст. змін. та доповн.).

Битяк А. П. Адміністративне право: підруч. / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гарашук, В. В. Богуцький та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гарашука, В. В. Зуй. – Х.: Право, 2010. – С. 505-525.

Бандурка О. М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України / О. М. Бандурка. – Х.: НУВС МВС України, 2004. – С.87-161.

Фролова О. Г. Організаційно-правові основи управління

в органах внутрішніх справ / О. Г. Фролова. – Х.: – ФОП Лук'яненко, 2011. – С. 5-40.

Фролова О. Г. Сучасні проблеми управління міжнародною правоохоронною діяльністю органів внутрішніх справ / О. Г. Фролова // Пробл. законності. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. – Вип. 94. – С. 126-132.

Фролова О. Г. До проблем організаційно-правового регулювання сучасного інформаційно-методичного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ / О. Г. Фролова // Пробл. законності. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. – Вип. 98. – С. 78-85.

Тема 3. Адміністративно-правовий статус працівників ОВС та основи управління персоналом

Практичне заняття

П л а н

1. Адміністративно-правовий статус працівників ОВС.
2. Порядок проходження служби в ОВС.
3. Службова дисципліна та дисциплінарний статут ОВС.
4. Основи управління персоналом ОВС.
5. Забезпечення безпеки персоналу ОВС.

Завдання

1. Підполковника міліції С. після досягнення ним граничного віку, передбаченого Положенням про проходження служби рядовим і начальницьким складом ОВС, було звільнено з органів внутрішніх справ у запас наказом начальника, якому надано право призначати його на займану ним раніше посаду. Дружина С. не погодилася з цим і написала скаргу в прокуратуру про порушення законності щодо свого чоловіка, мотивуючи тим, що звільняти його із займаної посади та органів МВС мав

право лише Міністр внутрішніх справ, а зважаючи на багаторічну бездоганну службу і задовільний стан здоров'я підполковника міліції С., йому можна було б, на думку його дружини, ще двічі подовжити термін служби в ОВС на 5 років, тобто – на 10 років.

Надайте обґрунтовану відповідь на цю скаргу.

2. Ким і в якому порядку присвоюються особам, прийнятим на службу в органи внутрішніх справ, спочатку перше, а потім наступні чергові спеціальні звання молодшого, середнього і старшого начальницького складу та які встановлюються при цьому строки вислуги в спеціальних званнях, після закінчення яких і за позитивної атестації можуть бути присвоєні чергові спеціальні звання?

3. Лейтенанта міліції Р. звільнено з органів внутрішніх справ у зв'язку з тим, що він, будучи в нетверезому стані, нецензурно лаявся у громадському місці. Про таку поведінку Р. йшлося у протоколі про адміністративне правопорушення, який згідно із ст. 15 КУпАП був надісланий начальнику лейтенанта міліції Р. для вирішення питання про відповідальність останнього, після чого Р. був звільнений з органів внутрішніх справ.

Вирішить питання про законність звільнення Р. з органів внутрішніх справ. Відповідь обґрунтуйте.

4. У позовній заяві до суду зазначалося, що К. проходив службу на посаді оперуповноваженого міського відділу внутрішніх справ. Наказом начальника УМВС України в області його було звільнено з органів МВС України за порушення дисципліни за п. 64 “є” Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ. За висновком керівництва та атестаційної комісії УМВС в області, порушення дисципліни колишнім оперуповноваженим К., за яке його і було звільнено, полягало в тому, що у нього при перевірці у травні 2011 р. було виявлено незареєстровану заяву потерпілого П. про заподіяння йому у 2007 р. незнайомою особою тілесних ушкоджень. Позивач вважає незаконним звільнен-

ня зі служби, оскільки накладене стягнення, на його думку, не відповідає тяжкості вчиненого проступку. У своєму позові до суду він зазначив, що за останній рік до свого звільнення з органів внутрішніх справ МВС України згідно з оскаржуваним наказом на нього дисциплінарні стягнення не накладалися, і він мав за результатами служби лише заохочення.

Обґрунтуйте позицію суду щодо рішення по цій справі.

Список літератури за темою заняття

Фролова О. Г. Організаційно-правові основи управління в органах внутрішніх справ / О. Г. Фролова. – Х.: – ФОП Лук'яненко, 2011. – С. 41-106.

Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: [моногр.] / Ю. П. Битяк. – Х.: Право, 2005. – 304 с.

Матюхіна Н. П. Сучасні проблеми управління персоналом органів внутрішніх справ / Н. П. Матюхіна. – Х.: НУВС, 2002. – 126 с.

Фролова О. Г. До проблем сучасного адміністративно-правового статусу працівників органів внутрішніх справ / О. Г. Фролова // Пробл. законності. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2009. – Вип. 100. – С. 67-77.

Фролова О. Г. До проблем державного захисту й забезпечення безпеки персоналу органів внутрішніх справ України / О. Г. Фролова // Пробл. законності. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2010. – Вип. 108. – С. 101-114.

Фролова О. Г. Менеджмент у праці державних службовців / О. Г. Фролова. – Х.: Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2007. – 24 с.

Фролова О. Г. Актуальні питання відповідальності у сфері службової діяльності / О. Г. Фролова. – Х.: Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2007. – 23с.

Тема 4. Загальні теоретичні основи управління в ОВС

Семинарське заняття

П л а н

1. Загальний підхід до визначення сутності управління.
2. Управління в ОВС як вид державного управління та його поняття.
3. Основні елементи управління в ОВС та його понятійний апарат.
4. Принципи управління в ОВС.
5. Новітня методологія управління в ОВС.

Список літератури за темою заняття

Атаманчук Г. В. Управление: сущность, ценность, эффективность: [учеб. пособие для вузов] / Г. В. Атаманчук. – М.: Акад. проект; Культура, 2006. – 544 с.

Бандурка О. М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України / О. М. Бандурка. – Х.: НУВС МВС України, 2004. – С. 6-86; 558-776.

Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ: підруч. / В. М. Плішкін; за ред. Ю. Ф. Кравченка. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 1999. – С. 11-33, 152-226.

Фролова О. Г. Новітня методологія в управлінні в органах внутрішніх справ: моногр. / О. Г. Фролова – Донецьк: ДІВС МВС України, 2001. – 312 с.

**Тема 5. Основи адміністративної діяльності ОВС.
Адміністративний примус і адміністративна
відповідальність у діяльності ОВС**

Практичне заняття

П л а н

1. Поняття адміністративної діяльності ОВС.
2. Види адміністративної діяльності ОВС.
3. Акти управління в адміністративній діяльності ОВС та їх види.
4. Основні методи адміністративної діяльності ОВС.
5. Адміністративний примус і адміністративна відповідальність у боротьбі ОВС із правопорушеннями.

Завдання

1. Громадянин Н., що вчинив дрібне хуліганство, був затриманий працівником міліції за допомогою співробітника митної служби, який випадково опинився поряд. Працівник міліції надів на порушника наручники й наніс йому удар гумовою палицею за те, що він відмовився сідати в патрульну машину.

Визначте правомірність дій працівника міліції. Якщо ви дійдете висновку, що вони неправомірні, складіть проект скарги. Що б змінилось у ситуації за умови, що палицю і наручники застосував би співробітник митної служби?

2. Чотирнадцятирічний С. учинив дрібне хуліганство, у зв'язку з чим щодо його матері М. складено протокол про адміністративне правопорушення, згідно з яким вона підлягає відповідальності за ч. 3 ст. 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення. При розгляді справи в суді М. пояснила, що вона не позбавлена батьківських прав, однак її син проживає окремо від неї та її чоловіка – у своєї бабусі, тому вона не може відповідати за виховання сина.

Яке рішення може постановити суд у даному випадку? Відповідь обґрунтуйте.

3. Д. і Ц. – керівники різних акціонерних товариств з участю державного капіталу – використовували службовий автомобіль в особистих цілях. Автомобіль належав акціонерному товариству, головою якого був Д. Інспектор ДАІ склав протокол про вчинення Д. і Ц. корупційного діяння. Протокол інспектор передав до суду.

Обґрунтуйте позицію суду щодо можливості притягнення до відповідальності Д. та Ц.

4. Учні 10 класу П. та С. побили п'ятнадцятирічного І., в результаті чого нанесли йому тілесні ушкодження. Начальник районного в місті відділу внутрішніх справ кваліфікував дії П. та С. як дрібне хуліганство й направив протокол про адміністративне правопорушення до суду. Суддя виніс постанову про притягнення до відповідальності П. і С., якою наклав на кожного стягнення у виді адміністративного арешту строком на п'ять діб.

Чи законне рішення суду? Відповідь обґрунтуйте.

5. Постановою державного інспектора з пожежного нагляду К. на військовослужбовця А. накладено штраф у розмірі трьох неоподаткованих мінімумів доходів громадян за порушення правил пожежної безпеки в лісі.

Чи є законною постановою інспектора? Відповідь обґрунтуйте.

6. Дільничний інспектор Р. об 11 годині склав протокол щодо І., яким зафіксував факт розпивання останнім спиртних напоїв у громадському місці. Того ж дня І. був затриманий о 16 годині в маршрутці, де він чіплявся до громадян та виражався нецензурно. Працівником міліції складено протокол, який направлено за підвідомчістю.

Дайте кваліфікацію діям громадянина І. та визначте, які примусові заходи можуть бути застосовані до нього.

7. Інспектором ДАІ складено протокол щодо Ф., який керував транспортним засобом у стані сп'яніння, у зв'язку з

чим пошкодив тролейбус. Зазначений протокол направлено до суду. Суд, розглянувши надіслані матеріали, виніс рішення, яким позбавив Ф. права керування транспортними засобами на строк шість місяців та зобов'язав правопорушника відшкодувати заподіяну шкоду в розмірі двох неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Керівництво акціонерного товариства, якому належав тролейбус, звернулося зі скаргою до прокурора. У скарзі йшлося про те, що заподіяна правопорушенням шкода значно вища, ніж та, яку має відшкодувати Ф. за рішенням суду, а тому постанову необхідно змінити. Прокурор опротестував постанову суду.

Визначте законність постанови суду та обґрунтуйте свою позицію щодо рішення по даній справі.

8. Під час розгляду судом справи про дрібне хуліганство А., який давав пояснення як свідок, вимагав відшкодування збитків, заявивши, що коли він допомагав працівникам міліції затримувати правопорушника, останній розірвав на ньому сорочку.

Як слід вирішити справу? Відповідь обґрунтуйте.

Список основних нормативно-правових актів та літератури за темою заняття

Кодекс України про адміністративні правопорушення // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – № 4. – С. 5 – 250 (з наст. змін. та доповн.).

Про боротьбу з корупцією: Закон України від 05.10.95 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1995. – № 34. – Ст. 266 (з наст. змін. та доповн.).

Правила застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку: затв. постановою Ради Міністрів УРСР від 27.02.91 р. // Зб. постанов Уряду УРСР. – 1991. – № 3. – Ст. 18 (з наст. змін. та доповн.).

Адміністративна діяльність. Особлива частина: підруч. / за заг. ред. О. М. Бандурки. – Х.: Еспада, 2000. – 368 с.

Кінаш Я. Відшкодування шкоди, заподіяної особі незаконним притягненням до адміністративної відповідальності / Я. Кінаш // *Право України*. – 2002. – № 5. – С. 34-36.

Коломоєць Т. О. Адміністративний примус в публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: [моногр.] / Т. О. Коломоєць. – Запоріжжя: Поліграф, 2004. – 404 с.

Комзюк А. Т. Адміністративний примус: деякі загальні проблеми дослідження та правового регулювання в контексті забезпечення прав людини / А. Т. Комзюк // *Право України*. – 2004. – № 4. – С. 46-49.

Фролова О. Г. Менеджмент у праці державних службовців / О. Г. Фролова. – Х.: Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2007. – 24 с.

Фролова О. Г. Актуальні питання відповідальності у сфері службової діяльності / О. Г. Фролова. – Х.: Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2007. – 23 с.

Фролова О. Г. Кваліфікація злочинів / О. Г. Фролова. – Х.: Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2006. – 92 с.

Хорощак Н. В. Адміністративні стягнення за законодавством України: моногр. / Н. В. Хорощак. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – 172 с.

Тема 6. Основи адміністративно-юрисдикційної діяльності ОВС. Адміністративні провадження у справах про адміністративні правопорушення та інші види адміністративних проваджень у діяльності ОВС

Практичне заняття

П л а н

1. Поняття й особливості адміністративної юрисдикції в органах внутрішніх справ.

2. Система та види суб'єктів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, які підвідомчі органам внутрішніх справ.

3. Статус посадових осіб ОВС, наділених в адміністративно-юрисдикційному процесі державно-владними повноваженнями.

4. Правовий статус учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчі ОВС.

5. Кваліфікація справ про адміністративні правопорушення, що підвідомчі для розгляду ОВС.

6. Складання процесуальних документів ОВС при провадженні у справах про адміністративні правопорушення.

7. Особливості процесуального оформлення співробітниками ОВС справ про адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління.

8. Реєстраційні, дозвільні, контрольно-наглядові та інші види неюрисдикційних адміністративних проваджень у діяльності ОВС.

Завдання

1. Студенти державного юридичного вузу взимку прибрали територію вузу. Начальник гаража цього вузу А., щоб прискорити завантаження снігу на спеціалізовану машину, зупинив екскаватор, що їхав вулицею і який належав іншому державному вузу, заправив його бензином, чим розраховувався з водієм за виконану роботу.

Дільничний інспектор міліції склав протокол про адміністративне правопорушення і виніс постанову про накладення адміністративного стягнення.

Яку статтю КУпАП порушив начальник гаража? Яка особа уповноважена скласти протокол про адміністративне правопорушення? Ким і як повинна бути вирішена ця справа про адміністративне правопорушення по суті? Складіть по цій фабулі протокол про адміністративне правопорушення, постанову по справі про адміністративне правопорушення, пояснення начальника гаража А.

2. К., що мав вогнепальну мисливську зброю, змінив місце проживання в межах України, переїхавши з міста А. до

міста Б. Через незнання чинного законодавства він не став на облік в органах внутрішніх справ як громадянин, який має зброю.

В. як посадова особа, а саме як начальник відділу органів внутрішніх справ міста Б., коли зазначений факт був установлений, розглянув цю справу впродовж доби. М., брат К., оскаржив протокол про адміністративне правопорушення та постанову про накладення адміністративного стягнення міліціонерами, оскільки вважав, що К. не є правопорушником, тому що як власник зброї стоїть на обліку в місті А.

До яких органів і хто може звернутися з даною скаргою? Дайте юридичну оцінку ситуації та складіть проект скарги за встановленою формою з посиланнями на необхідні нормативні акти.

3. Сержант міліції Л. з дружиною і донькою повертався на машині з відпустки. В одному з населених пунктів він перевищив швидкість руху і не відреагував на вимогу інспектора ДАІ зупинитися. Через тридцять хвилин автомобіль, яким керував Л., був зупинений працівником ДАІ, який склав протокол про вчинення Л. адміністративного правопорушення й запропонував сплатити штраф.

Л. не оспорував допущене порушення й погодився сплатити штраф.

Дайте правову оцінку діям працівника ДАІ. Як необхідно кваліфікувати діяння, вчинені Л.? У якому порядку притягаються до відповідальності працівники органів внутрішніх справ, які скоїли подібні порушення?

4. Державтоінспектор Л. зупинив уночі автомобіль, яким керував О., через те, що він рухався з виключеними фарами. Як пояснив водій О., вони були несправними.

Працівник міліції склав протокол про адміністративне правопорушення, тимчасово затримав транспортний засіб О., крім того вилучив талон про проходження державного технічного огляду.

О., не вважаючи себе правопорушником, подав скаргу в

Міністерство внутрішніх справ України, в якій зазначив, що міліціонер Л. діяв неправомірно.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Чи порушив представник влади в даному випадку закон? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на нормативно-правові акти.

5. Водій автомобіля Ф. порушив правила дорожнього руху. На вимогу державтоінспектора У. не пред'явив для перевірки посвідчення водія, за що був затриманий державтоінспектором.

Чи правомірні дії державтоінспектора У.? Які процесуальні документи повинні бути складені спеціально уповноваженими особами Державтоінспекції?

6. Д. була затримана за дрібне хуліганство співробітником міліції З. і доставлена у відділ міліції. Вигляд і поведінка затриманої викликали підозру у співробітника міліції в тому, що вона перебуває у стані наркотичного сп'яніння. При огляді її речей встановлено, що при собі вона має невелику кількість наркотичних засобів, які, як пояснила Д., вона придбала для власного вживання. Співробітник ОВС для переконання в тому, що Д. є особою, що вживає наркотичні засоби, провів її особистий огляд.

Батьки затриманої звернулися в Міністерство внутрішніх справ України зі скаргою на неправомірні дії співробітника міліції. На їх думку, міліціонер не мав права проводити особистий огляд Д., а повинен був скласти протоколи про адміністративні правопорушення та протоколи огляду і адміністративного затримання щодо Д.

Чи правомірні дії співробітників міліції? Які процесуальні документи міліціонер З. зобов'язаний був скласти?

7. М. придбав пневматичний пістолет і, вийшовши із магазину на вулицю, щоб перевірити, як той діє, зробив декілька пострілів. Співробітник міліції вилучив у правопорушника М. пневматичну зброю. М. звернувся до прокуратури зі скар-

гою на дії міліціонера, який, на його думку, вчинив незаконно, бо за правопорушення, яке він скоїв, санкція цієї статті не передбачає вилучення знаряддя правопорушення.

Дайте мотивовану відповідь на скаргу. Складіть процесуальні документи по справі.

8. Водій Ю. 01.01.2011 р. керував автомобілем у стані алкогольного сп'яніння, за що державтоінспектор Ч. склав протокол про адміністративне правопорушення, тимчасово вилучив у правопорушника посвідчення водія, тимчасово затримав його транспортний засіб та відсторонив від керування транспортним засобом.

Ф., адвокат водія Ю., написав скаргу на неправомірні дії та бездіяльність державтоінспектора Ч., який, на його думку, порушив конституційні права Ю. – право власності – та не повідомив близьких родичів правопорушника, що той перебуває у стані алкогольного сп'яніння.

Проаналізуйте ситуацію й підготуйте юридично обґрунтовану відповідь на звернення адвоката. Які процесуальні документи мають бути складені державтоінспектором? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на нормативні положення

9. І. звернувся із клопотанням про зміну імені до відділу реєстрації актів громадянського стану за місцем постійного проживання. При зверненні він пред'явив свій паспорт та квитанцію про сплату державного мита.

Через чотири місяці від дати звернення І. отримав листа за підписом керівника відділу реєстрації актів громадянського стану, в якому повідомлялося, що заявлене клопотання не розглядалося, оскільки втрачено запис про народження заявника.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи порушив у даному випадку представник влади закон? Назвіть та охарактеризуйте стадії провадження по реєстрації зміни імені.

10. Х. був затриманий працівником органів внутрішніх справ за вчинення дрібного хуліганства. Під час складання про-

токолу з приводу зазначеного з'ясувалося, що Х. три місяці тому був притягнутий до адміністративної відповідальності за злісну непокору законному розпорядженню працівника міліції й підданий стягненню у виді штрафу. Зважаючи на це, начальник органу внутрішніх справ вирішив протокол про дрібне хуліганство направити до суду, а Х. затримати до розгляду суддею справи.

Чи відповідає вимогам закону рішення начальника органу внутрішніх справ? Відповідь обґрунтуйте.

11. Інспектор ДАІ старший лейтенант А. затримав неповнолітнього Б., який керував транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння. Інспектор А. встановив стан сп'яніння Б. за допомогою індикаторної трубки "Контроль тверезості". Позитивні результати проби інспектор А. зафіксував у протоколі огляду при свідках – В. і Г. – і вилучив посвідчення водія. Правопорушник Б. протокол огляду підписав та погодився з результатами проби.

Вирішіть дану справу. Підготуйте протокол огляду, протокол про адміністративне правопорушення, постанову про накладення адміністративного стягнення та інші матеріали по справі.

12. Державний службовець А. після 23-ї години порушував тишу (гучно розмовляв, співав) в готелі, де мешкав під час навчання на курсах підвищення кваліфікації, чим заважав відпочивати мешканцям готелю Б. та В. За даним фактом дільничним інспектором Е. складено протокол про адміністративне правопорушення.

Вирішіть дану справу. Підготуйте протокол про адміністративне правопорушення і постанову про накладення адміністративного стягнення та інші матеріали по справі.

Список літератури за темою заняття

Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ (загальна частина): підруч. / кер. авт. кол.: Ю. І. Римаренко, Є. М. Мойсеєв, В. І. Олефір. – К.: КНТ, 2008. – 816 с.

Бородін І. Л. Адміністративно-юрисдикційний процес: моногр. / І. Л. Бородін. – К.: Алерта, 2007. – 184 с.

Калаянов Д. П. Административно-юрисдикционная деятельность органов внутренних дел Украины: учеб. пособие / Д. П. Калаянов – Одеса: АО БАХВА, 2000. – 128 с.

Камышников А. П. Основы управления в правоохранительных органах: учеб. / А. П. Камышников, В. И. Махинин; отв. ред. Б. С. Тетерин. – М.: Щит-М, 2008. – 240 с.

Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посіб. / В. К. Колпаков. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 256 с.

Остапенко О. І. Суб'єкти, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення: навч. посіб. / О. І. Остапенко. – Л., 2009. – 212 с.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню студентами матеріалу з навчальної дисципліни “Основи управління в ОВС” та формуванню у них навичок та вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи студентів є:

- доопрацювання матеріалів лекцій та опрацювання літератури, що пропонується для вивчення за темами навчальної дисципліни;
- підготовка до практичних (семінарських) занять, виконання завдань за темами практичних занять;
- робота в інформаційних мережах;
- складання конспектів до тем, що виносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється під час поточного модульного контролю знань та підсумкового оцінювання успішності студентів у сесію.

7. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Індивідуальна робота може включати:

- анотацію прочитаної додаткової літератури з навчального курсу, бібліографічний опис літератури;
- конспектування монографічної літератури з тематики навчального курсу;
- підготовку есе (рефератів) та їх презентацію на практичних семінарських заняттях;
- зібрання постатейного матеріалу та письмовий аналіз статті (статей) Кодексу України про адміністративні правопорушення, Митного кодексу України або Кодексу адміністративного судочинства України;
- підготовку та формування матеріалів справи про адміністративне правопорушення;
- роботу в студентському науковому гуртку, написання наукових доповідей та їх презентація на засіданнях гуртка, опублікування наукових статей та тез наукових доповідей, участь у конференціях.

Напрямок та форму індивідуальної роботи студент визначає на початку навчального року за погодженням з кафедрою. Організацію, контроль та оцінку якості виконання індивідуальної роботи студента здійснює керівник, який закріплюється кафедрою за студентською навчальною групою.

8. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет курсу “Основи управління в ОВС”, його традиційне та сучасне визначення.
2. Основні види суспільних відносин, що входять до складу предмета курсу “Основи управління в ОВС”, та їх характеристика.
3. Основні завдання курсу “Основи управління в ОВС”.
4. Система курсу “Основи управління в ОВС”.
5. Основні завдання МВС України і управління в ОВС згідно з Положенням про Міністерство внутрішніх справ України.
6. Сучасні завдання управління в ОВС.
7. Основні функції управління в органах внутрішніх справ згідно з Положенням про Міністерство внутрішніх справ (МВС) України.
8. Основні права Міністерства внутрішніх справ України у зв'язку з виконанням своїх управлінських функцій згідно з Положенням про Міністерство внутрішніх справ України.
9. Організаційна структура Міністерства внутрішніх справ України.
10. Правова основа діяльності ОВС України згідно з Положенням про Міністерство внутрішніх справ України та Законом України “Про міліцію”.
11. Управління в ОВС як різновид управління, зокрема, вид соціального і підвид державного управління; його характерні особливості, визначення та основні структурні елементи.
12. Теорія управління в ОВС як наука, загальне визначення суб'єктів, об'єктів та інші основних елементів управління в ОВС.
13. Поняття і види суб'єктів управління в ОВС.
14. Поняття і види об'єктів управління в ОВС.
15. Методи управління в органах внутрішніх справ як види управлінського впливу.
16. Адміністративно-примусові заходи, визначені Законом України “Про міліцію”, що застосовуються міліцією в адміністративній діяльності.

17. Поняття і сутність стилю управління в ОВС.
18. Місце і роль керівника в органах внутрішніх справ України
19. Функції керівника в процесі управління в ОВС.
20. Організація особистої роботи керівника в ОВС.
21. Ділова та особиста культура керівника органу внутрішніх справ.
22. Вимоги до керівників органів внутрішніх справ України.
23. Роль керівника ОВС в становленні колективу органу внутрішніх справ.
24. Зміст, організація, технології процесів управління в ОВС.
25. Поняття і види управлінських рішень в ОВС.
26. Документальне оформлення управлінських рішень в ОВС.
27. Організація виконання управлінських рішень.
28. Інформаційно-методичне забезпечення управління в ОВС.
29. Планування, контроль і облік як засіб управління в органах.
30. Загальне поняття робочого часу і робочий час в ОВС.
31. Планування і нормування робочого часу персоналу в ОВС, удосконалення ефективності використання робочого часу.
32. Поняття та основні положення роботи з персоналом в ОВС.
33. Стимулювання персоналу органів внутрішніх справ.
34. Культурно-етичні основи діяльності персоналу ОВС.
35. Психологічне забезпечення роботи з персоналом в ОВС.
36. Сутність безпеки персоналу в ОВС.
37. Умови та причини порушень безпеки персоналу в ОВС і заходи її забезпечення.
38. Поняття та загальна характеристика конфліктів в діяльності ОВС.

39. Аналіз та дослідження конфліктів в ОВС.
40. Класифікація конфліктів в ОВС.
41. Профілактика конфліктів в ОВС.
42. Управління конфліктами як метод їх профілактики та розв'язання.
43. Сутність та зміст партнерства міліції і населення.
44. Організаційно-правові форми партнерства міліції і населення.
45. Шляхи удосконалення партнерських відносин міліції і населення.
46. Поняття і значення матеріально-технічного й військового постачання та фінансового забезпечення ОВС.
47. Організація матеріально-технічного і військового постачання та фінансового забезпечення в системі ОВС України.
48. Заходи додаткового фінансового та матеріально-технічного забезпечення ОВС.
49. Зміст соціальної роботи в ОВС.
50. Фінансове і матеріальне забезпечення персоналу ОВС.
51. Соціальне забезпечення персоналу ОВС.
52. Особливості соціальної роботи в органах внутрішніх справ і перспективи її розвитку.
53. Поняття і класифікація особливих (екстремальних) умов.
54. Характеристика управління ОВС за особливих умов.
55. Управління ОВС при надзвичайному стані.
56. Взаємодія ОВС з іншими державними органами за особливих та надзвичайних умов.
57. Сутність наукової організації праці персоналу ОВС.
58. Зміст і завдання наукової організації праці персоналу ОВС.
59. Шляхи вдосконалення наукової організації праці персоналу ОВС.
60. Правове регулювання проходження служби в органах внутрішніх справ.
61. Порядок прийняття на службу в органи внутрішніх справ.

62. Система професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ.

63. Дисциплінарна відповідальність працівників органів внутрішніх справ.

64. Поняття міжнародної правоохоронної діяльності.

65. Правові основи міжнародної правоохоронної діяльності ОВС.

66. Особливості службових відносин ОВС України з дипломатичними (консульськими) представниками зарубіжних країн.

67. Міжнародні правоохоронні організації.

68. Міжнародна організація Кримінальної поліції (Інтерпол) і участь України в її діяльності.

69. Діяльність МВС України у сфері Європейської інтеграції.

70. Загальна характеристика поліцейських систем деяких зарубіжних країн.

71. Структура, функції та системи управління поліцейськими органами окремих зарубіжних країн.

72. Приватні поліцейські організації і детективні агентства.

73. Спеціальні заходи забезпечення безпеки персоналу згідно з Законом України “Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів”.

74. Порядок прийняття рішення про застосування спеціальних заходів забезпечення безпеки працівників ОВС та його реалізація згідно з Законом України “Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів”.

75. Віднесення інформації до державної таємниці та її охорона згідно з Законом України “Про державну таємницю”.

76. Порядок розгляду звернень громадян згідно з Законом України “Про звернення громадян” і відповідальність за його порушення.

77. Обов'язки осіб рядового і начальницького складу щодо дотримання службової дисципліни та їх заохочення згідно з Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ.

78. Дисциплінарні стягнення, порядок їх накладання на осіб рядового і начальницького складу та оскарження згідно з Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ.

79. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку, створення і діяльності відповідних громадських формувань згідно з Законом України “Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону”.

80. Основні завдання, права та обов’язки громадських формувань з охорони громадського порядку та їх членів згідно з Законом України “Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону”.

81. Застосування заходів фізичного впливу і спеціальних засобів згідно з Законом України “Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону”.

82. Координація і забезпечення діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку згідно з Законом України “Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону”.

83. Правові гарантії, соціальний захист, заохочення і стягнення щодо членів громадського формування з охорони громадського порядку згідно з Законом України “Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону”.

84. Нагляд і контроль за додержанням законодавства громадськими формуваннями з охорони громадського порядку згідно з Законом України “Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону”.

85. Загальні положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом ОВС згідно з Положенням про проходження служби рядовим і начальницьким складом ОВС.

86. Права, обов’язки і відповідальність рядового і начальницького складу ОВС згідно з Положенням про проходження служби рядовим і начальницьким складом ОВС.

87. Присвоєння, зниження та позбавлення спеціальних звань начальницького складу ОВС згідно з Положенням про проходження служби рядовим і начальницьким складом ОВС.

88. Призначення на посади, переміщення і просування по службі рядового і начальницького складу ОВС згідно з Положенням про проходження служби рядовим і начальницьким складом ОВС.

89. Атестація осіб рядового і начальницького складу ОВС згідно з Положенням про проходження служби рядовим і начальницьким складом ОВС.

90. Відпустки осіб рядового і начальницького складу ОВС згідно з Положенням про проходження служби рядовим і начальницьким складом ОВС.

91. Основи демократичного цивільного контролю над органами внутрішніх справ згідно з Законом України “Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави”

92. Парламентський контроль над органами внутрішніх справ згідно з Законом України “Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави”.

93. Контроль, здійснюваний Президентом України над органами внутрішніх справ згідно з Законом України “Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави”.

94. Контроль, здійснюваний органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування над органами внутрішніх справ згідно з Законом України “Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави”.

95. Громадський контроль над органами внутрішніх справ згідно з Законом України “Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави”.

96. Гарантії здійснення цивільного контролю над органами внутрішніх справ згідно з Законом України “Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави”.

97. Засекречування та розсекречування матеріальних носіїв інформації відповідно до Закону України “Про державну таємницю”.

98. Основні організаційно-правові заходи щодо охорони державної таємниці, допуск і доступ громадян до державної таємниці та їх обов’язки щодо збереження державної таємниці і

відповідальність за порушення законодавства про державну таємницю згідно з Законом України “Про державну таємницю”.

99. Основні заборони, що містяться у Загальних положеннях Закону України “Про звернення громадян”.

100. Порядок розгляду звернень громадян згідно з Законом України “Про звернення громадян”.

101. Відповідальність за порушення законодавства про звернення громадян відповідно до Закону України “Про звернення громадян”.

102. Основні повноваження Міністра внутрішніх справ відповідно до Положення про Міністерство внутрішніх справ України.

103. Загальна структура і чисельність Міністерства внутрішніх справ згідно з Законом України “Про загальну структуру і чисельність Міністерства внутрішніх справ України”.

104. Міліція в Україні, її основні завдання і принципи діяльності за Законом України “Про міліцію”.

105. Організація міліції та її підпорядкованість, місцева міліція, взаємовідносини з міжнародними організаціями поліції, залучення до завдань міліції інших працівників ОВС згідно з Законом України “Про міліцію”.

106. Правова основа діяльності міліції та права громадян, сприяння державних органів, громадських об'єднань, трудових колективів і громадян у виконанні завдань міліції згідно з Законом України “Про міліцію”.

107. Обов'язки і права міліції відповідно до Закону України “Про міліцію”.

108. Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї згідно з Законом України “Про міліцію”.

109. Служба в міліції (особовий склад, прийняття на службу, проходження служби і оплата праці) згідно з Законом України “Про міліцію”.

110. Правовий і соціальний захист та відповідальність працівників міліції згідно з Законом України “Про міліцію”.

111. Контроль і нагляд за діяльністю міліції згідно з Законом України “Про міліцію”.

112. Організаційно-правові основи застосування спеціальних засобів відповідно до Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку.

113. Спеціальні засоби, що застосовуються при охороні громадського порядку за Правилами застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку.

114. Особливості застосування засобів активної оборони і забезпечення спеціальних операцій згідно з Правилами застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку.

115. Загальні положення про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії згідно з Положенням про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії. Порядок реалізації (продажу) і придбання упаковок з аерозолями сльозоточивої та дратівної дії згідно з Положенням про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії.

117. Порядок реалізації (продажу), придбання, реєстрації, обліку і зберігання (носіння) газових пістолетів і револьверів та патронів до них, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, згідно з п. п. 7-29 Положення про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії.

118. Порядок застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, згідно з Положенням про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії.

119. Положення про Національне центральне бюро Інтерполу.

120. “Кодекс поведення должностных лиц по поддержанию правопорядка”, затверджений резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеї ООН.

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 383/2011
Про затвердження Положення
про Міністерство внутрішніх справ України

1. Затвердити Положення про Міністерство внутрішніх справ України (додається).

2. Визнати такими, що втратили чинність, акти Президента України згідно з переліком (додається).

3. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України Віктор ЯНУКОВИЧ

6 квітня 2011 року

П О Л О Ж Е Н Н Я
про Міністерство внутрішніх справ України

1. Міністерство внутрішніх справ України (МВС України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

МВС України входить до системи органів виконавчої влади і є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні та реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод людини та громадянина, власності, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань, боротьби зі злочинністю, розкриття та розслідування злочинів, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, безпеки дорожнього руху, а також з питань формування державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

2. МВС України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства України, а також дорученнями Президента України.

3. Основним завданням МВС України є формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина, власності, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань, боротьби зі злочинністю, розкриття та розслідування злочинів, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, безпеки дорожнього руху, а також формування державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

4. Міністерство відповідно до покладених на нього завдань:

1) розробляє та подає в установленому порядку на розгляд Президентові України та Кабінетові Міністрів України проекти законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України;

2) погоджує проекти законів, інших актів законодавства, які надходять для погодження від інших міністерств та центральних органів виконавчої влади;

3) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо його удосконалення та в установленому порядку подає їх на розгляд Президентові України та Кабінету Міністрів України;

4) розробляє проекти державних програм з охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю, безпеки дорожнього руху та міграції;

5) організовує діяльність головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті, районних, районних в містах, міських управлінь (відділів), лінійних управлінь (відділів) (далі – органи внутрішніх справ) і внутрішніх військ МВС України та здійснює управління ними, зокрема під час забезпечення охорони громадського порядку;

6) у межах компетенції, визначеної законодавством, надає соціальну та правову допомогу громадянам, сприяє держа-

вним органам, підприємствам, установам і організаціям у виконанні покладених на них законом обов'язків;

7) приймає заяви, повідомлення про правопорушення, що скоєні або готуються, а також про інші події від фізичних осіб, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

8) організовує здійснення органами внутрішніх справ заходів із виявлення, розкриття та припинення злочинів;

9) у межах компетенції, визначеної законодавством, організовує та здійснює оперативно-розшукову діяльність;

10) у межах компетенції, визначеної законодавством, бере участь у боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю, корупцією та у запобіганні легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом;

11) у межах повноважень бере участь у заходах із протидії злочинності на транспорті;

12) забезпечує в межах компетенції, визначеної законодавством, протидію поширенню наркоманії, боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

13) організовує і проводить розшук громадян у випадках, передбачених законодавством України та міжнародними договорами;

14) здійснює провадження досудового слідства і дізнання в кримінальних справах та провадження за протокольною формою досудової підготовки матеріалів у межах визначеної підслідності;

15) уживає заходів з організації конвоювання, а також у випадках, визначених законодавством, утримання затриманих, узятих під варту осіб під час досудового слідства, підсудних (засуджених) осіб на вимогу судових органів;

16) забезпечує безпеку осіб, що беруть участь у кримінальному судочинстві;

17) організовує проведення судової експертизи в кримінальних, адміністративних, цивільних та господарських справах, а також досліджень у позасудовому провадженні за матері-

алами оперативно-розшукової діяльності та інших процесуальних дій;

18) здійснює відповідно до законодавства оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність;

19) забезпечує в установленому порядку участь спеціалістів Експертної служби МВС України в оперативно-розшукових заходах, слідчих та інших процесуальних діях;

20) веде базу даних реєстру атестованих судових експертів Експертної служби МВС України, у встановленому порядку передає інформацію до державного Реєстру атестованих судових експертів;

21) організовує роботу Експертно-кваліфікаційної комісії МВС України із присвоєння, позбавлення та підтвердження особам кваліфікації судового експерта з правом проведення певного виду судової експертизи, присвоєння чи позбавлення кваліфікаційних класів судового експерта, а також роботу з надання та позбавлення права участі як спеціаліста у проведенні слідчих дій і оперативно-розшукових заходів, надання, позбавлення та підтвердження права самостійного проведення спеціальних вибухотехнічних робіт та видає відповідні свідоцтва;

22) забезпечує підготовку, перепідготовку, спеціалізацію та підвищення кваліфікації судових експертів, спеціалістів-криміналістів і спеціалістів-вибухотехніків за напрямками діяльності;

23) організовує інформаційно-аналітичну діяльність органів внутрішніх справ, формує довідково-інформаційні фонди, веде оперативно-пошукові та криміналістичні обліки, здійснює обробку персональних даних, у межах своїх повноважень складає статистичну інформацію, забезпечує режим доступу до інформації, надає інформаційні послуги;

24) здійснює профілактичні заходи з дітьми, які перебувають на обліку в органах внутрішніх справ, а також щодо запобігання злочинам та іншим правопорушенням, уносить відповідному державному органу, громадській організації або посадовій особі подання про вжиття заходів для усунення причин та умов, що сприяють учиненню правопорушень;

25) вживає заходів щодо виявлення та припинення адміністративних правопорушень, забезпечує здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, розгляд яких законом покладено на органи внутрішніх справ;

26) у випадках, передбачених законодавством, приймає рішення про накладення адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання;

27) у межах компетенції бере участь у здійсненні державної охорони органів державної влади України та посадових осіб;

28) у межах компетенції вживає заходів щодо запобігання та припинення насильства в сім'ї;

29) у межах компетенції вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також здійснення розшуку дітей, які зникли безвісти;

30) здійснює в межах, визначених законодавством, контроль за дотриманням вимог законодавства щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, здійснює в межах компетенції заходи соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у вигляді позбавлення волі;

31) у межах компетенції бере участь у здійсненні заходів, спрямованих на соціальну адаптацію осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі;

32) забезпечує в передбачених законодавством випадках виконання постанов прокурорів, суддів, слідчих, органів дізнання;

33) забезпечує відповідно до законодавства функціонування дозвільної системи;

34) затверджує порядок придбання, видачі громадським формуванням з охорони громадського порядку і державного кордону спеціальних засобів індивідуального захисту і самооборони, заряджених речовинами сльозоточивою і подразнюючою дії, та їх зберігання;

35) у межах повноважень, визначених законодавством, здійснює державне регулювання у сфері поводження з вибуховими матеріалами;

36) у межах наданих повноважень забезпечує безпеку дорожнього руху;

37) здійснює державну реєстрацію та облік транспортних засобів і видає відповідні реєстраційні документи;

38) у межах, визначених законодавством, здійснює державний контроль за дотриманням вимог нормативно-правових актів, які регламентують питання перевезення пасажирів чи вантажів, технічного стану транспортних засобів, будівництва, реконструкції і ремонту автомобільних доріг, вулиць і об'єктів дорожнього сервісу, торгівлі транспортними засобами та підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів;

39) у порядку, визначеному законодавством, створює та веде реєстр закладів, які здійснюють підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів, а також здійснює державний контроль за додержанням ними вимог законодавства у цій сфері;

40) приймає іспити на право керування транспортними засобами і видає посвідчення водія;

41) дає дозволи на дорожнє перевезення небезпечних вантажів, рух транспортних засобів з надгабаритними, великогазовими вантажами, а також інші документи у сфері безпеки дорожнього руху;

42) веде облік торговельних організацій, підприємств-виробників та суб'єктів підприємницької діяльності всіх форм власності, що реалізують транспортні засоби або номерні складові частини до них;

43) взаємодіє з органами державної влади з питань соціального захисту та пенсійного забезпечення осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, військовослужбовців внутрішніх військ МВС України та членів їх сімей;

44) організовує систему психологічного забезпечення працівників органів внутрішніх справ та внутрішніх військ МВС України і забезпечує її функціонування, здійснює психологічний відбір кандидатів на службу в органах внутрішніх справ і навчання у вищих навчальних закладах системи МВС України;

45) веде військовий реєстр працівників, пенсіонерів органів внутрішніх справ та військовослужбовців внутрішніх військ МВС України, членів їх сімей, що брали участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС;

46) забезпечує в системі МВС України внутрішню безпеку;

47) визначає основні напрями розвитку науки і освіти з питань діяльності МВС України, бере участь у проведенні відповідних наукових, науково-дослідних, кримінологічних і соціологічних досліджень, а також у розробленні за їх результатами науково-практичних пропозицій, методичних рекомендацій;

48) у межах компетенції здійснює управління навчальними закладами, що перебувають у сфері управління МВС України;

49) організовує і координує роботу з упровадження в практику досягнень науки і передового досвіду, забезпечує розроблення нових видів озброєння, спеціальних, технічних і криміналістичних засобів для органів внутрішніх справ та внутрішніх військ МВС України;

50) організовує в межах компетенції науково-методичне забезпечення судово-експертної діяльності;

51) забезпечує у випадках, передбачених законодавством, ліцензування окремих видів господарської діяльності;

52) організовує на договірних засадах охорону власності, фізичних осіб, а також забезпечує охорону громадського порядку під час проведення масових заходів комерційного характеру за кошти осіб, які їх проводять;

53) забезпечує охорону особливо важливих і режимних об'єктів, важливих державних об'єктів і спеціальних вантажів, об'єктів на комунікаціях, об'єктів, які підлягають обов'язковій охороні органами внутрішніх справ, забезпечує відповідно до наданої компетенції охорону дипломатичних представництв і консульських установ на території України;

54) бере участь у формуванні науково-технічної політики держави у сфері діяльності органів внутрішніх справ;

55) забезпечує міжнародне співробітництво, бере участь у розробленні проектів та укладенні міжнародних договорів

України з питань боротьби зі злочинністю та інших питань, що належать до його компетенції, забезпечує в межах своїх повноважень виконання укладених міжнародних договорів України;

56) здійснює представництво України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі, забезпечує виконання зобов'язань, що випливають із членства України в зазначеній міжнародній організації;

57) забезпечує участь миротворчого персоналу з числа працівників органів внутрішніх справ у міжнародних миротворчих операціях, здійснює оперативне управління та контроль за його діяльністю;

58) організовує та здійснює відбір, підготовку і навчання кандидатів для направлення до складу миротворчого персоналу з числа працівників органів внутрішніх справ;

59) надає практичну допомогу державним органам ветеринарної медицини в організації та здійсненні контролю і нагляду за виконанням вимог ветеринарно-санітарних заходів щодо профілактики, локалізації та ліквідації карантинних хвороб тварин;

60) забезпечує у випадках, передбачених законодавством, захист державних і власних інтересів в органах державної влади та органах місцевого самоврядування;

61) у порядку та у способи, передбачені законодавством, інформує щодо здійснення державної політики у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, боротьби зі злочинністю, захисту економіки та об'єктів права власності, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, безпеки дорожнього руху;

62) здійснює контроль у межах компетенції за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки в спеціально визначеній зоні радіаційного забруднення;

63) бере участь в межах компетенції, визначеної законодавством, у стандартизації, метрологічному забезпеченні, підтвердженні відповідності встановленим вимогам продукції спеціального призначення (робіт, послуг), яка надходить до органів внутрішніх справ;

64) організовує та забезпечує високу бойову і мобілізаційну готовність та мобілізацію органів внутрішніх справ та внутрішніх військ МВС України;

65) організовує спеціальні та військові перевезення в межах України в інтересах органів внутрішніх справ або внутрішніх військ МВС України, а також на підставі рішень Кабінету Міністрів України та міжвідомчих угод – в інтересах відповідних органів державної влади;

66) у межах своїх повноважень організовує та здійснює заходи щодо рятування людей, забезпечення їх безпеки, охорони майна в разі стихійного лиха, аварій, пожеж, катастроф, а також щодо ліквідації їх наслідків;

67) уживає відповідно до законодавства заходів щодо забезпечення правового і соціального захисту осіб рядового і начальницького складу та працівників органів внутрішніх справ, військовослужбовців та працівників внутрішніх військ МВС України, пенсіонерів із числа військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, членів їхніх сімей, розробляє пропозиції з цих питань і вносить їх на розгляд відповідних органів;

68) здійснює в межах компетенції державний нагляд за охороною праці в органах внутрішніх справ;

69) забезпечує експлуатацію та функціонування системи зв'язку МВС України;

70) забезпечує в межах компетенції криптографічний захист інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом;

71) розробляє та закріплює у відповідних відомчих нормативно-правових актах та технічній документації (конструкторській, технологічній, програмній документації, технічних умовах, документах зі стандартизації, інструкціях) обов'язкові умови в галузі технічного регулювання щодо продукції, яка необхідна для потреб органів внутрішніх справ, а також щодо процесів проектування, виробництва, будівництва, монтажу, наладки, експлуатації, зберігання, перевезення, реалізації та утилізації зазначеної продукції;

72) здійснює заходи щодо забезпечення протипожежної безпеки в апараті МВС України, в органах внутрішніх справ, на підприємствах, в установах, організаціях, що належать до сфери управління МВС України, а також на територіях, на яких вони розташовані;

73) веде і формує автоматизовану електронну базу даних Єдиного реєстру об'єктів державної власності, що належать до сфери управління МВС України;

74) затверджує у випадках, передбачених законодавством, правила виготовлення бланків цінних паперів і документів суворого обліку;

75) організовує і здійснює в установленому порядку матеріально-технічне та ресурсне забезпечення діяльності органів внутрішніх справ, установ і організацій, що належать до сфери його управління, внутрішніх військ МВС України, у тому числі приміщеннями, полігонами, засобами зв'язку, транспортними засобами, озброєнням, спеціальними засобами, пально-мастильними матеріалами, обмундируванням, іншими видами матеріально-технічних ресурсів, необхідних для виконання покладених на них завдань;

76) здійснює:

ремонт, обслуговування озброєння, транспорту, засобів зв'язку, приміщень, що надані МВС України для виконання покладених на нього завдань, контролює правильність використання матеріально-технічних ресурсів і коштів органами внутрішніх справ, внутрішніми військами МВС України, підприємствами, установами і організаціями, що належать до сфери його управління;

будівництво, реконструкцію та капітальний ремонт об'єктів, що належать до сфери управління МВС України;

77) розробляє, організовує і здійснює профілактичні, лікувальні, оздоровчі та реабілітаційні заходи, спрямовані на охорону і зміцнення здоров'я працівників та військовослужбовців, членів їхніх сімей, державних службовців і пенсіонерів системи МВС України; здійснює управління закладами охорони здоров'я, що належать до сфери управління МВС України;

78) організовує розгляд звернень громадян з питань, пов'язаних з діяльністю МВС України, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління, а також стосовно актів, які ним видаються;

79) утворює, ліквідує, реорганізовує підприємства, установи та організації, затверджує їх положення (статути), в установленому порядку призначає на посаду та звільняє з посади їх керівників, формує кадровий резерв на посади керівників підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління МВС України;

80) виконує у межах повноважень інші функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління;

81) здійснює інші повноваження, визначені законами України та пов'язані з виконанням покладених на нього Президентом України завдань.

5. МВС України з метою організації своєї діяльності:

1) забезпечує в межах повноважень здійснення заходів щодо запобігання корупції і контроль за їх здійсненням в апараті Міністерства, його територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери його управління;

2) здійснює добір кадрів в апарат Міністерства та на керівні посади в органах внутрішніх справ, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери його управління, формує кадровий резерв на відповідні посади, організовує роботу з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників апарату МВС України та інших органів внутрішніх справ;

3) контролює діяльність органів внутрішніх справ, підприємств, установ, організацій, що належать до сфери його управління;

4) організовує планово-фінансову роботу в апараті МВС України, інших органах внутрішніх справ, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери його управління, здійснює контроль за використанням фінансових і матеріальних ресурсів, забезпечує організацію та вдосконалення бухгалтерського обліку;

5) забезпечує ефективне, результативне і цільове використання бюджетних коштів;

6) забезпечує у межах повноважень реалізацію державної політики стосовно державної таємниці, захист інформації з обмеженим доступом, а також технічний захист інформації, контроль за їх збереженням в апараті МВС України;

7) організовує в апараті Міністерства роботу з комплектування, зберігання, обліку та використання архівних документів.

6. МВС України для виконання покладених на нього завдань має право в установленому порядку:

1) залучати спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками), вчених, представників інститутів громадянського суспільства (за згодою) для розгляду питань, що належать до компетенції МВС України;

2) одержувати безоплатно від міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, документи і матеріали, зокрема від органів статистики – статистичні дані, необхідні для виконання покладених завдань;

3) скликати наради з питань, що належать до його компетенції;

4) перевіряти дотримання державними органами та органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності, їх посадовими особами, а також громадянами правил безпеки дорожнього руху, дозвільної системи та інших норм і правил, контроль за виконанням та додержанням яких покладено на МВС України;

5) засновувати відповідно до законодавства відомчі нагороди, нагрудні знаки та почесні грамоти МВС України.

7. МВС України здійснює свої повноваження безпосередньо та через утворені в установленому порядку головні управління, управління МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті, районні, районні в містах, міські управління (відділи), лінійні управління (відділи).

8. МВС України під час виконання покладених на нього завдань взаємодіє в установленому порядку з іншими органами виконавчої влади, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, органами місцевого самоврядування, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, профспілками та організаціями роботодавців, а також підприємствами, установами, організаціями.

9. МВС України у межах повноважень, на основі та на виконання Конституції та законів України, актів і доручень Президента України, актів Кабінету Міністрів України видає накази, організовує і контролює їх виконання.

Нормативно-правові акти МВС України підлягають державній реєстрації в установленому законодавством порядку.

Рішення МВС України, прийняті в межах його повноважень, обов'язкові для виконання центральними органами виконавчої влади, їх територіальними органами та місцевими державними адміністраціями, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності і громадянами.

10. МВС України очолює Міністр, який призначається на посаду за поданням Прем'єр-міністра України і звільняється з посади Президентом України.

Міністр має першого заступника та заступника Міністра – керівника апарату, які призначаються на посади за поданням Прем'єр-міністра України і звільняються з посад Президентом України.

У разі необхідності для забезпечення здійснення МВС України окремих завдань за рішенням Президента України у Міністерстві вводиться посада заступника Міністра.

11. Міністр:

1) очолює МВС України, здійснює керівництво його діяльністю;

2) спрямовує і координує здійснення іншими центральними органами виконавчої влади заходів з питань, що належать до компетенції МВС України;

3) спрямовує та координує діяльність Державної міграційної служби України (далі – ДМС України), в тому числі:

формує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів та контролює реалізацію їх ДМС України;

погоджує та подає на розгляд Кабінету Міністрів України розроблені ДМС проекти законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України;

визначає пріоритетні напрями роботи ДМС України та шляхи виконання покладених на неї завдань, погоджує плани її роботи;

приймає рішення щодо проведення перевірки діяльності ДМС України та її територіальних органів;

порушує перед Кабінетом Міністрів України питання щодо скасування актів ДМС України повністю чи в окремій частині;

заслуховує звіти про виконання покладених на ДМС України завдань та планів її роботи;

вносить Прем'єр-міністрові України пропозиції щодо кандидатури на посаду Голови ДМС України і за пропозицією Голови служби – кандидатур на посади його заступників;

погоджує призначення на посади керівників та заступників керівників територіальних органів ДМС України;

погоджує структуру апарату ДМС України;

погоджує пропозиції Голови ДМС України щодо утворення, реорганізації, ліквідації її територіальних органів та вносить на розгляд Кабінету Міністрів України відповідне подання;

визначає структурний підрозділ апарату МВС України, що відповідає за взаємодію з ДМС України;

визначає посадових осіб МВС України, які включаються до складу колегії ДМС України;

визначає порядок обміну інформацією між МВС України та ДМС України, періодичність її подання;

порушує перед Президентом України питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності Голови ДМС України та його заступників;

ініціює питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності керівників структурних підрозділів апарату ДМС України та її територіальних органів і їх заступників, а також керівників підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління ДМС України;

ініціює питання щодо проведення службового розслідування стосовно Голови ДМС України, його заступників, інших державних службовців і працівників апарату ДМС України та її територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління ДМС України;

видає обов'язкові до виконання ДМС України накази та доручення з питань, що належать до сфери її діяльності;

доручає Голові ДМС України скасувати акти її територіальних органів повністю чи в окремій частині, а в разі відмови – скасовує акти територіальних органів ДМС України повністю чи в окремій частині;

вирішує інші питання, пов'язані зі спрямуванням і координацією діяльності ДМС України;

4) визначає стратегічні напрями роботи МВС України та шляхи виконання покладених на нього завдань, затверджує плани роботи МВС України, звіти про їх виконання;

5) організовує та контролює виконання Конституції та законів України, актів і доручень Президента України, актів Кабінету Міністрів України в органах внутрішніх справ, а також на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління МВС України;

6) бере участь у розгляді питань на засіданнях Кабінету Міністрів України та вносить пропозиції щодо порядку денного таких засідань;

7) подає на розгляд Кабінету Міністрів України проекти законів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, розробником яких є МВС України;

8) представляє в установленому порядку проекти законів України, розробником яких є МВС України та ДМС України, і доповідає з інших питань, що належать до компетенції МВС України, під час їх розгляду на пленарних засіданнях Верховної Ради України;

9) веде переговори і підписує міжнародні договори України в межах наданих йому повноважень;

10) представляє МВС України у відносинах з іншими органами, підприємствами, установами і організаціями в Україні та за її межами;

11) вносить Кабінету Міністрів України подання про утворення в межах загальної чисельності Міністерства і коштів, передбачених на його утримання, ліквідацію і реорганізацію органів внутрішніх справ як юридичних осіб, затверджує положення про них, їх структуру та штатний розпис;

12) утворює, ліквідує, реорганізовує за погодженням з Кабінетом Міністрів України органи внутрішніх справ як структурні підрозділи апарату Міністерства, що не мають статусу юридичної особи;

13) призначає на посади та звільняє з посад начальників головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті, їх перших заступників і заступників; призначає на посади та звільняє з посад начальників районних, районних в містах, міських управлінь (відділів), лінійних управлінь (відділів);

14) призначає на посади та звільняє з посад ректорів, перших проректорів та проректорів вищих навчальних закладів МВС України;

15) затверджує положення про самостійні структурні підрозділи апарату Міністерства, призначає на посади та звільняє з посад керівників та заступників керівників структурних підрозділів апарату Міністерства та працівників патронатної служби Міністра;

16) відповідно до законодавства України присвоює ранги та спеціальні звання працівникам органів внутрішніх справ, установ та організацій, що належать до сфери управління МВС України; у випадках, передбачених законодавством, звертається з поданнями про присвоєння працівникам органів внутрішніх справ, установ та організацій, що належать до сфери управління МВС України, рангів та спеціальних звань;

17) вносить подання щодо представлення в установленому порядку працівників органів внутрішніх справ, підпри-

ємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління, до відзначення державними нагородами України;

18) застосовує відповідно до законодавства заходи дисциплінарного впливу до працівників органів внутрішніх справ, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління МВС України;

19) скликає та проводить наради з питань, що належать до його компетенції;

20) приймає рішення щодо розподілу бюджетних коштів, головним розпорядником яких є МВС України;

21) підписує накази МВС України;

22) скасовує повністю чи в окремій частині акти територіальних органів МВС України, що суперечать Конституції України, іншим актам законодавства України та актам Міністерства;

23) організовує роботу колегії МВС України і головує на її засіданнях;

24) дає обов'язкові для виконання працівниками апарату Міністерства доручення;

25) здійснює інші передбачені законом повноваження.

12. Для погодженого вирішення питань, що належать до компетенції МВС України, обговорення найважливіших напрямів його діяльності у МВС України утворюється колегія у складі Міністра внутрішніх справ України (голова колегії), першого заступника та заступників Міністра за посадою. У разі потреби до складу колегії Міністерства можуть включатися керівники структурних підрозділів апарату МВС України, а також інші особи в установленому порядку.

Рішення колегії можуть бути реалізовані шляхом прийняття відповідного наказу МВС України.

Для розгляду наукових рекомендацій та проведення фахових консультацій з основних питань діяльності у МВС України можуть утворюватись інші постійні або тимчасові консультативні, дорадчі органи.

Рішення про утворення чи ліквідацію колегії, інших постійних або тимчасових консультативних, дорадчих органів, їх

кількісний та персональний склад, положення про них затверджує Міністр внутрішніх справ України.

13. Граничну чисельність працівників апарату МВС України затверджує Кабінет Міністрів України.

Структуру апарату МВС України та положення про його структурні підрозділи затверджує Міністр.

Штатний розпис і кошторис МВС України затверджує заступник Міністра – керівник апарату за погодженням з Міністерством фінансів України.

14. МВС України є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в органах Державної казначейської служби України, печатку із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням.

Глава Адміністрації Президента України С. ЛЬОВОЧКІН

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Програма навчальної дисципліни “Основи управління в органах внутрішніх справ”.....	7
2. Загальний розрахунок годин лекцій, практичних (семінарських) занять та самостійної роботи.....	14
3. Список нормативно-правових актів та літератури.....	15
4. Плани семінарських занять та завдання до практичних занять.....	18
Тема 1. Сфера внутрішніх справ як об’єкт управління. Предмет, основні завдання, мета і система курсу.....	18
Тема 2. Система та структура МВС України, організаційно-правові засади його діяльності.....	19
Тема 3. Адміністративно-правовий статус працівників ОВС та основи управління персоналом.....	20
Тема 4. Загальні теоретичні основи управління в ОВС.....	23
Тема 5. Основи адміністративної діяльності ОВС. Адміністративний примус і адміністративна відповідальність у діяльності ОВС.....	24
Тема 6. Основи адміністративно-юрисдикційної діяльності ОВС. Адміністративні провадження у справах про адміністративні правопорушення та інші види адміністративних проваджень у діяльності ОВС.....	27
6. Самостійна робота студентів.....	34
7. Індивідуальна робота студентів.....	35
8. Питання для самоконтролю	36
Додаток 1 Указ президента України № 383/2011 “Про затвердження Положення про міністерство внутрішніх справ України”.....	44

Навчальне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ
В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ»**

(відповідно до вимог ECTS)

для студентів IV курсу

У к л а д а ч і: ФРОЛОВА Олена Григорівна,
КОВАЛЕНКО Лариса Павлівна

Відповідальний за випуск *Ю. П. Битяк*

Редактор *О. І. Борисенко*
Комп'ютерна верстка *А. В. Старжинської*

Підписано до друку 24.09.2012. Формат 60×84¹/₁₆. Папір офсетний.
Гарнітура Times. Умов. друк. арк. 3,2. Обл.-вид. арк. 2,42.
Вид. № 659. Тираж 500 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного університету «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»
Україна, 61002, Харків, вул. Чернишевська, 80а
Тел./факс (057) 716-45-53
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено в друкарні «Контраст»
(057) 719-49-13